

KS. ADAM KUBIŚ
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
✉ <https://orcid.org/0000-0003-4961-2254>
adam.kubis@kul.pl

OLGA DZIEMIAN
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
✉ <http://orcid.org/0000-0003-0969-3869>
olga.dziemian@kul.pl

Teologiczne repozytorium cyfrowe „Theo-logos” (2020–2023)

W 2020 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II (KUL) powołano zespół, którego zadaniem było utworzenie teologicznego repozytorium cyfrowego. Latem 2022 r. repozytorium o nazwie „Theo-logos” zainicjowało swoją obecność w Internecie, od lipca zaś rozpoczęło deponowanie pierwszych publikacji.

Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienia genezy i celu projektu „Theo-logos”, zakresu tematycznego zasobów umieszczanych w repozytorium, dotychczasowej polityki doboru indeksowanych publikacji, problematyki procesu deponowania oraz przyjętej w tym zakresie strategii i metodyki pracy. Prezentuje również kwestie dotyczące wykonawców projektu i jego finansowania.

Polskie teologiczne bazy bibliograficzne

Wobec faktu istnienia innych polskich baz bibliograficznych i pełnotekstowych – w tym tych dotyczących nauk teologicznych – rodzi się pytanie o celowość powstania kolejnego repozytorium teologicznego. Dzięki staraniom Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides” współpracującej z Biblioteką Narodową 2 kwietnia 2011 r. została uruchomiona Elektroniczna Bibliografia Nauk Teologicznych (EBNT). Baza ta od 1980 r. indeksuje pełną zawartość ponad 230 tytułów polskich czasopism teologicznych, religioznawczych i szerzej rozumianych nauk kościelnych (w tym filozofii chrześcijańskiej i prawa kanonicznego) oraz ponad 520 prac zbiorowych (np. księgi jubileuszowe, materiały konferencyjne); zawiera opisy artykułów z innych czasopism i rozdziałów z prac zbiorowych wybranych z Katalogu Biblioteki Narodowej na podstawie kryterium przedmiotowego (dziedzina: religia i duchowość). Ostatnia duża aktualizacja EBNT nastąpiła 25 lutego 2020 r. i obecnie to

niemal 139 tys. opisów bibliograficznych (dane z 4 grudnia 2024 r.). W zamierzeniu twórców EBNT baza miała być kontynuacją polskich bibliografii teologicznych wydawanych przez Akademię Teologii Katolickiej w Warszawie (ATK). Online dostępna jest Polska Bibliografia Nauk Kościelnych 1940–1979 (PBNK), utrzymywana i udostępniona elektronicznie przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW); jest ona elektroniczną wersją *Polskiej bibliografii teologicznej, Polskiej bibliografii teologii i prawa kanonicznego* oraz *Polskiej bibliografii nauk kościelnych*. Powyższe publikacje ukazywały się drukiem staraniem ATK przez prawie dwie dekady (1969–1986), obejmując swym zakresem lata 1940–1979. Tematycznie PBNK gromadzi piśmiennictwo z zakresu nauk biblijnych, patrologii, teologii fundamentalnej, teologii dogmatycznej, teologii moralnej, teologii ascetycznej i mistycznej, teologii pastoralnej, homiletyki, katechetyki, liturgiki i prawa kanonicznego. Biblioteka UKSW udostępnia na swoich stronach trzy inne teologiczne bazy bibliograficzne: Bibliografię Historii Kościoła 1944–1984¹, Bibliografię Teologii Moralnej i Etyki² oraz Polską Bibliografię Antyku Chrześcijańskiego³, przy czym jedynie ostatnia z nich jest aktualizowana.

Bibliografia polska Jana Pawła II (1978–1999)⁴ opracowywana przez Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie gromadzi dokumenty i wypowiedzi papieża oraz prace o nim wydane na terenie Polski, także w językach obcych. Nie uwzględnia poloników zagranicznych (wyjątek stanowią prace, których recenzje ukazały się w kraju). Rejestruje piśmiennictwo bez względu na cechy formalno-wydawnicze, jak druki zwarte i ciągłe, utwory i ich fragmenty, odbitki, kalendarze itp., pomija jedynie prasę codzienną. Bibliografia dzieli się na dwie części: podmiotową (teksty papieża) oraz przedmiotową (publikacje o nim). Zastosowano układ chronologiczny według roku wydania. Wszystkie opisy bibliograficzne sporządzono z autopsji, zgodnie z wymogami bibliografii osobowej. Bibliografia jest kumulacyjną wersją cyfrową 10 tomów publikacji *Jan Paweł II. Bibliografia polska za lata 1978–1998*, wydanych dotychczas w Rzymie przez Fundację Jana Pawła II, łącznie z tomem pierwszym poświęconym Karolowi Wojtyłe sprzed wyboru na pa-

¹ Bibliografia Historii Kościoła 1944–1984 ukazywała się drukiem nakładem ATK w latach 1977–1997.

² Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki, opracowana przez ks. prof. dr. hab. Stanisława Warzszaka w latach 1993–2009, obejmuje piśmiennictwo w języku polskim oraz publikacje autorów polskich w językach obcych od XV do XXI w.

³ Polska Bibliografia Antyku Chrześcijańskiego indeksuje publikacje na ten temat ukazujące się od 1990 r. Rejestruje się w niej publikacje autorów polskich (w różnych językach), a także autorów obcych wydane w Polsce. Baza uwzględnia bibliografię publikowaną na łamach czasopisma „Vox Patrum” (KUL) przez ks. prof. dr. hab. Stanisława Longosza i ks. prof. dr. hab. Józefa Naumowicza w latach 1995–2010. Bazę tę stworzył i ją uzupełnia ks. prof. dr. hab. Józef Naumowicz.

⁴ Bibliografia polska Jana Pawła II (1978–1999), bibliografia.jp2doc.pl [dostęp: 19 XII 2024 r.].

pieża, opracowaną i poprawioną we współpracy z Federacją Bibliotek Kościelnych „Fides”. Baza jest aktualizowana na bieżąco o pozycje z 1999 r., obecnie w swych zasobach zawiera 46 681 opisów bibliograficznych (stan z 4 grudnia 2024 r.)⁵.

Niektóre specjalizacje nauk teologicznych posiadają własne bibliografie tematyczne w wersji drukowanej. Do najważniejszych osiągnięć w tej materii należy zaliczyć dokonania biblistów⁶ i patrologów⁷. Niektóre specjalności teologiczne

⁵ Autorzy dziękują ks. dr. Jerzemu Witczakowi, długoletniemu przewodniczącemu Federacji „Fides”, za przekazanie powyższych informacji na temat Bibliografii polskiej Jana Pawła II.

⁶ J. Archutowski, *Polska bibliografia biblijna. Od 1900–1930 r.*, zebrana przez Koło Bibliotek U. U. J., Kraków 1932; S. Grzybek, H. Czerwień, B. Panasiuk, *Polska bibliografia biblijna za lata 1931/1965*, Warszawa 1968; *Polska bibliografia biblijna adnotowana za lata 1964–68*, red. J. Frankowski, Warszawa 1971; P. Ostański, *Bibliografia biblistyki polskiej 1945–1999*, t. 1–2, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 1, Poznań 2002; P. Ostański, *Bibliografia biblistyki polskiej 2000–2009*, t. 3–4, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 2, Poznań 2010; P. Ostański, *Bibliografia biblistyki polskiej 2010–2013/2014*, t. 5, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 3, Poznań 2015; P. Ostański, *Bibliografia biblistyki polskiej 2014–2017*, t. 6, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 4, Poznań 2018; P. Ostański, *Bibliografia biblistyki polskiej 2014–2017*, t. 6, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 4, Poznań 2020.

⁷ Na pierwszym miejscu należy wymienić monumentalne dzieło Wojciecha Stawiszyńskiego, *Bibliografia patrystyczna 1901–2016. Polskie tłumaczenia tekstów starochrześcijańskich pierwszego tysiąclecia*, wyd. 3 rozszerzone, popr. i zmienione, Tyniec–Kraków 2017, ss. 1098. Bibliografię za lata 1995–2010, autorstwa ks. Stanisława Longosza i ks. Józefa Naumowicza, publikowano rokrocznie na łamach czasopisma „Vox Patrum”. Ostatnia publikacja z tego cyklu to: S. Longosz, J. Naumowicz, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2009–2010*, „Vox Patrum” 56 (2011), s. 717–770. W kolejnych latach zestawienia bibliograficzne tworzył Józef Figiel: J. Figiel, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2011–2012*, „Vox Patrum” 58 (2012), s. 373–418; J. Figiel, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2013*, „Vox Patrum” 61 (2014), s. 613–643; J. Figiel, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2014*, „Vox Patrum” 63 (2015), s. 583–617; J. Figiel, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2015–2016*, „Vox Patrum” 68 (2017), s. 715–789. Za kolejne lata bibliografię tworzy Wojciech Stawiszyński: W. Stawiszyński, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2017–2019*, „Vox Patrum” 74 (2020), s. 231–306; W. Stawiszyński, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2020*, „Vox Patrum” 78 (2021), s. 517–546. Ostatnia publikacja z tej serii: W. Stawiszyński, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2021. Z uzupełnieniami za rok 2020*, „Vox Patrum” 82 (2022), s. 381–402. Najnowszą bibliografię tworzy ks. dr Adam Pawlak: A. Pawlak, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2022. Z uzupełnieniami za rok 2021*, „Vox Patrum” 86 (2023), s. 189–218; A. Pawlak, *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2023. Z uzupełnieniami za rok 2022*, „Vox Patrum” 90 (2024), s. 239–264.

mają także bibliografie elektroniczne dostępne w Internecie, np. liturgika⁸ oraz teologia duchowości⁹.

Celowość powstania kolejnej bazy pełnotekstowej

Otwarty dostęp do wiedzy jest zasadniczym atutem instytucji naukowych i akademickich. W ostatnich latach istotnie wzrasta znaczenie udostępniania informacji w postaci cyfrowej, czyli baz danych lub repozytoriów. Jednakże w polskiej rzeczywistości brakuje ogólnodostępnego „banku wiedzy”, który w przystępny sposób umożliwiłby korzystanie z dorobku naukowego teologów i religioznawców poprzez otwarty dostęp do pełnych tekstów opracowań w formie elektronicznej. Do niedawna teologia była jedną z niewielu dyscyplin naukowych, które nie posiadają w Polsce dedykowanej pełnotekstowej bazy naukowej. W przeszłości sytuacji tej w jakimś stopniu zaradziło powstanie bibliograficznej platformy BazHum, skoncentrowanej na polskich czasopismach z zakresu historii oraz jej nauk pokrewnych i pomocniczych. Wśród indeksowanych w niej 415 tytułów znalazło się wiele liczących się czasopism teologicznych. Część z nich dostępna jest pełnotekstowo w Bazie Czasopism Humanistycznych, lecz od kilku lat nie poszerza ona już swych zbiorów.

Biblioteka Nauki, prowadzona przez Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego w ramach Platformy Otwartej Nauki, umożliwiła przeszukiwanie zasobów publikacji pełnotekstowych pochodzących z pięciu następujących baz dziedzinowych:

- AGRO – czasopisma z zakresu nauk rolniczych oraz ścisłych i przyrodniczych,
- BazTech – czasopisma z zakresu nauk inżynieryjno-technicznych oraz nauk ścisłych i przyrodniczych,
- CEJSH – czasopisma z zakresu nauk społecznych i humanistycznych,
- DML-PL – czasopisma z zakresu nauk inżynieryjno-technicznych,
- PSJD – czasopisma z zakresu nauk ścisłych i przyrodniczych oraz obszaru nauk medycznych i o zdrowiu.

Ta obecnie największa baza naukowa w Polsce¹⁰ udostępnia również czasopisma i monografie z zakresu nauk teologicznych. Jako że obejmuje ona dziedziny nauki kompleksowo, jej priorytetem nie jest holistyczne przedstawienie nauk teologicznych, tj. digitalizacja wszystkich czasopism teologicznych w Polsce – w tym tytułów

⁸ Alcuinus. Bibliografia Liturgiczna Online, alcuinus.org [dostęp: 19 XII 2024 r.]. Baza ta jest kontynuacją Polskiej Bibliografii Liturgicznej, liturgista.pl [dostęp: 19 XII 2024 r.].

⁹ Polskie Stowarzyszenie Teologów Duchowości gromadzi na swojej stronie internetowej Polską Bibliografię Teologicznoduchową, duchowoscw Polsce.pl [dostęp: 19 XII 2024 r.].

¹⁰ Według stanu z 22 maja 2023 r. baza indeksowała 527 418 artykułów, 1640 czasopism, 1395 książek. Jedenastego grudnia 2024 r. w bazie znajdowało się 579 787 artykułów, 1709 czasopism, 2183 książki.

historycznych, których wydawanie się zakończyło. W istocie platforma udostępnia 15 324 artykuły przypisane do dyscypliny nauk teologicznych oraz nauk biblijnych, co stanowi jedynie ok. 2,6 proc. wszystkich publikacji w niej dostępnych (stan z 4 grudnia 2024 r.)¹¹. Wśród indeksowanych tu czasopism teologicznych w wielu przypadkach nie udostępnia się numerów archiwalnych, a jedynie numery obecne już na stronach internetowych danego czasopisma. Niewątpliwą korzyścią wynikającą z istnienia tej bazy jest zgromadzenie w jednym miejscu znacznej liczby czasopism reprezentujących praktycznie wszystkie dyscypliny nauki.

Za pomysłem powstania bazy poświęconej wyłącznie polskiej teologii stały nie tylko powyżej wskazane mankamenty istniejących rozwiązań w zakresie pełnotekstowej indeksacji publikacji teologicznych. Kolejną, niezwykle istotną okolicznością jest niewystarczająca cytowalność publikacji teologicznych opublikowanych zarówno w języku polskim, jak i napisanych przez autorów pochodzących z Polski. Na jednym ze spotkań Kolegium Dziekanów Wydziałów Teologicznych, na którym dyskutowano nad powstaniem bazy „*Theo-logos*”, padło stwierdzenie, w istocie przesadzone, że wskaźnik cytowalności w dyscyplinie nauk teologicznych jest średnio pięciokrotnie niższy niż w innych dziedzinach naukowych ewaluowanych w Polsce¹². Jedną z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy jest brak łatwego (internetowego) dostępu do publikacji teologicznych w formie pełnotekstowej.

¹¹ Dane z 22 maja 2023 r.: 13 615 artykułów przypisanych do dyscypliny nauk teologicznych, co stanowiło jedynie ok. 2,6 proc. wszystkich publikacji w niej dostępnych. Do pokrewnej dyscypliny naukowej prawo kanoniczne przypisano 4384 publikacje, co stanowi ok. 0,8 proc. zasobów bazy. Do szerszej dyscypliny nauk o kulturze i religii przypisano 32 310 publikacji (ok. 6,1 proc.). W tym ostatnim przypadku można jednak przyjąć bez ryzyka popełnienia większego błędu, że znacząca część publikacji dotyczy szeroko pojętej kultury.

¹² Zdaniem dr Joanny Nastalskiej-Wiśnickiej, kierownika Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, przekazany w prywatnej korespondencji mailowej z 4 grudnia 2024 r.: „Aby udowodnić powyższą tezę, należałoby przeanalizować dane dotyczące liczby cytowań autorów reprezentujących różne dyscypliny naukowe oraz porównać te wartości między nimi. Dla uzyskania wiarygodnych wyników próba musiałaby być odpowiednio duża i reprezentatywna, co czyni takie badania czasochłonnymi i skomplikowanymi”. Wobec powyższych trudności J. Nastalska-Wiśnicka podzieliła się swoimi obserwacjami cytowań pracowników KUL reprezentujących różne dziedziny nauki. Poniżej w dużej mierze dosłownie zacytowano jej spostrzeżenia: (1) Teologia nie wydaje się wyróżniać negatywnie na tle innych dyscyplin naukowych z szeroko pojętej humanistyki, takich jak filozofia, historia, językoznawstwo i literaturoznawstwo, czy też dyscyplin z dziedziny nauk społecznych, jak pedagogika i nauki prawne. Wskaźniki takie jak indeks Hirscha (*H-index*) dla badaczy teologicznych są na podobnym poziomie jak w innych dyscyplinach nauk humanistycznych. (2) Dyscypliny ścisłe (np. fizyka, chemia), medyczne oraz nauki społeczne (psychologia, ekonomia) mają znacznie wyższe wskaźniki bibliometryczne, często kilkukrotnie przewyższające wartości obserwowane w naukach humanistycznych. Trudno tu jednak dokonać porównania pomiędzy dyscyplinami, które są nie-

Za powstaniem pełnotekstowej bazy teologicznej przemawia także istnienie wielu małych lokalnych czasopism teologicznych, które nie dysponują środkami finansowymi niezbędnymi do digitalizacji i internetowego upowszechnienia zawartości wydanych numerów. Odrębną kwestię stanowią liczne czasopisma teologiczne, które już zakończyły swoją działalność wydawniczą. Powstaje uzasadnione pytanie o podmioty, które miałyby intencje i możliwości cyfrowej ich archiwizacji i udostępnienia. W przypadku redakcji czy wydawców periodyków, które przestały wychodzić, to właśnie środowisko współczesnych teologów polskich (głównie działających na wydziałach teologicznych) powinno dbać o zachowanie i upublicznienie dorobku poprzednich pokoleń.

Inspiracją do powstania jednotematycznej bazy teologicznej stanowi także Atla Religion Database® (Atla RDB®) – indeks stworzony w USA przez Amerykańskie Stowarzyszenie Bibliotek Teologicznych (American Theological Library Association), która zawiera obecnie ponad 3,8 mln rekordów, obejmujących artykuły z prac zbiorowych i ponad 2700 tytułów czasopism oraz ponad 1,1 mln recenzji w ponad 60 językach i jest aktualizowana każdego miesiąca¹³. Należy zauważyć, że Atla Religion Database jest bazą bibliograficzną, z którą połączone są dwie bazy pełnotekstowe zawierające głównie czasopisma dotyczące religii i teologii, a mianowicie AtlaSerials® (Atlas®)¹⁴ oraz AtlaSerials PLUS® (Atlas PLUS®)¹⁵.

porównywalne, a nadto mają znacznie dłuższe tradycje wykorzystania tych wskaźników. Dla przykładu wskaźnik *impact factor* dopiero w ostatnich latach jest wykorzystywany do oceny czasopism humanistycznych. Wcześniej, nawet jeśli jakieś czasopismo humanistyczne było indeksowane w „Journal Citation Report”, nie wyliczano tego wskaźnika. (3) Różnica pomiędzy naukami humanistycznymi (w tym naukami teologicznymi) a ścisłymi wynika głównie z faktu, że w bazach typu Web of Science czy Scopus indeksowane są wyłącznie czasopisma. Jako że monografie nie są indeksowane, dużo trudniej sprawdzić ich cytowania, a tym bardziej określić współczynnik cytowalności. W tym przypadku można się posłużyć Google Scholar, ale jest to narzędzie zawodne. (4) Kluczowym problemem w kontekście cytowalności w naukach teologicznych jest niska reprezentacja polskich czasopism teologicznych w międzynarodowych bazach danych, takich jak Web of Science (tu tylko sześć tytułów na 360 czasopism polskich) czy Scopus. Nie dotyczy to jednak wyłącznie teologii – wiele czasopism polskich również nie jest tam indeksowanych, co ogranicza ich widoczność w światowym obiegu naukowym. (5) Aby zwiększyć obecność teologii w nauce międzynarodowej, konieczne jest zarówno poszerzenie dostępności pełnotekstowej, jak i zapewnienie indeksowania teologicznych czasopism w renomowanych bazach bibliometrycznych.

¹³ Atla Religion Database, atla.com/research-tool/atla-religion-database [dostęp: 19 XII 2024 r.].

¹⁴ AtlaSerials, atla.com/research-tool/atlas [dostęp: 19 XII 2024 r.]. Baza zawiera 849 336 rekordów, 412 tytułów czasopism, 420 626 artykułów, 378 538 recenzji (dane z 9 grudnia 2024 r.), jest aktualizowana jest co miesiąc.

¹⁵ AtlaSerials PLUS, atla.com/research-tool/atlas-plus [dostęp: 19 XII 2024 r.]. Baza zawiera 1 358 840 rekordów, 723 tytuły czasopism, 253 933 artykuły i 224 526 recenzji w ponad

Inicjatorzy projektu „Theo-logos”

Dwudziestego trzeciego listopada 2020 r., podczas spotkania zatytułowanego *Teologia przyszłości*, skupiającego grupę polskich teologów zaproszonych do debaty przez ks. prof. dr. hab. Krzysztofa Pawlinę, ówczesnego rektora Akademii Katolickiej w Warszawie, przedstawiono pomysł stworzenia pełnotekstowej bazy dedykowanej teologii polskiej. Osobą odpowiedzialną za zbadanie możliwości powstania takiego repozytorium został jeden z uczestników spotkania – ks. dr hab. Adam Kubiś, pracownik naukowy KUL. W kolejnych miesiącach lat 2020–2021 inicjatywa ta zyskała poparcie Komitetu Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, Kolegium Dziekanów Wydziałów Teologicznych w Polsce, Rady Naukowej przy Konferencji Episkopatu Polski, Akademii Katolickiej w Warszawie, KUL-u oraz Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”.

Cele

Rektor KUL ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski, 20 kwietnia 2021 r. powołując do istnienia zespół wspierający realizację projektu o nazwie: Teologiczne repozytorium cyfrowe „Theo-logos”, określił trzy cele działalności zespołu: „stworzenie repozytorium dziedziny gromadzącego zasoby na zasadzie wolnego dostępu”; „udostępnienie pełnych tekstów wraz z informacją bibliograficzną zainteresowanym odbiorcom, ze szczególnym uwzględnieniem studentów i doktorantów”; „poszerzanie zasięgu oddziaływania bazy, m.in. poprzez wymianę danych z innymi repozytoriami instytucjonalnymi i dziedzinyowymi”¹⁶. Zarysowane powyżej podstawowe i ogólne cele można przybliżyć następująco:

- a. Zasadniczym celem repozytorium jest popularyzacja dorobku polskich pracowników naukowych z dziedziny nauk teologicznych i dyscyplin pokrewnych (prawo kanoniczne, filozofia religii, filozofia Boga (teodycea), nauki o kulturze i religii) poprzez stworzenie bazy publikacji gromadzącej zasoby na zasadzie wolnego dostępu.
- b. Popularyzacja powinna przyczynić się do rozwoju polskiej teologii i w konsekwencji podnieść kulturę teologiczną w Polsce. To z kolei winno oddziaływać na wzrost poziomu cytawalności polskich publikacji teologicznych.
- c. Istotnym argumentem za powstaniem opisywanego repozytorium jest również promocja polskiej nauki poza granicami kraju. W zamierzeniach baza ma skupiać wszystkie publikacje wydane w polskich czasopismach, w tym publikacje obcojęzyczne. Mimo że znaczna większość polskich tekstów teologicznych powstaje w języku polskim, w coraz większym stopniu polskie czasopisma teologiczne publikują teksty w języku angielskim oraz w innych

20 językach z ponad 40 krajów (dane z 9 grudnia 2024 r.), jest aktualizowana co miesiąc.

¹⁶ Zarządzenie Rektora KUL z dn. 20 kwietnia 2021 r., nr ROP-101/55/21, poz. 207/2021, § 1, pkt 2.

językach kongresowych¹⁷. Jednocześnie niektóre (wciąż bardzo nieliczne) polskie czasopisma teologiczne są obecne uwzględnione w międzynarodowych bazach pełnotekstowych, takich jak Atlas, Atlas PLUS czy JSTOR¹⁸.

- d. Kolejnym ważnym celem projektu jest archiwizacja w formie cyfrowej dorobku polskiej myśli teologicznej. Ma to swoje szczególne znaczenie w przypadku czasopism już nieistniejących, a zatem nieposiadających własnych stron internetowych prezentujących numery archiwalne.

Zakres tematyczny i nazwa

W ramach projektu „Theo-logos” w pierwszej kolejności gromadzi się publikacje z dziedziny nauk teologicznych (nauki teologiczne i nauki biblijne), a następnie nauk o kulturze i religii (religioznawstwo, religiologia), prawa kanonicznego oraz filozofii (w tym ostatnim przypadku są to subdyscypliny filozoficzne: filozofia religii, etyka, filozofia moralności oraz filozofia Boga, czyli teodycea).

Repozytorium ma z założenia charakter interreligijny, tj. obejmuje publikacje religioznawcze i religiologiczne z zakresu różnych religii (m.in. chrześcijaństwa, islamu, judaizmu), a także interkonfesyjny – skupia prace różnych denominacji chrześcijańskich (katolickie, prawosławne i protestanckie).

Nazwa repozytorium „Theo-logos” pochodzi od greckich słów: θεός (*theos*) – «Bóg, bóstwo», oraz λέγω (*lego*) – «mówić»; λόγος (*logos*) – «słowo». Stąd „Theo-logos” można rozumieć zarówno jako „mowę i słowo Boga”, jak i „słowo i mówienie o Bogu”. Terminem θεολόγος (*theologos*) określa się osobę mówiącą o Bogu lub bóstwach, czyli teologa. Nazwa zatem służy dokładnemu odzwierciedleniu tematyki publikacji deponowanych w bazie.

Wykonawca, zespół projektowy i zakres obowiązków

Właścicielem repozytorium oraz jego wykonawcą jest KUL. Dwudziestego kwietnia 2021 r. Rektor KUL ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski powołał do ist-

¹⁷ Dla przykładu kwartalnik biblijno-teologiczny „Verbum Vitae” w 2019 r. opublikował 34 artykuły, z czego tylko dwa w języku angielskim, pozostałe po polsku. Jednak już w 2020 r. czasopismo opublikowało 59 artykułów, z czego 33 były w języku angielskim, 25 – w polskim, jeden w hiszpańskim. W 2021 r. na 62 opublikowane artykuły 29 ukazało się w języku angielskim, 32 – w polskim i jeden po włosku. W 2022 r. opublikowano 57 artykułów, w tym 40 w języku angielskim, 16 – w polskim i jeden – po francusku. W 2023r. opublikowano 50 artykułów, w tym 43 w języku angielskim, siedem – w polskim.

¹⁸ Nie można także wykluczyć, że powodem niezadowolającej cytawalności polskich publikacji teologicznych może być uprzedzenie odnoszące się do poziomu pochodzących z Polski publikacji. W odniesieniu do dyscyplin biologii i filozofii oraz dwóch krajów, USA i Chin, ciekawe badania na ten temat przedstawili: Marta Kowal, Piotr Sorokowski, Emanuel Kulczycki, Agnieszka Żelaźniewicz (*The Impact of Geographical Bias when Judging Scientific Studies*, „Scientometrics” 127 (2022), s. 265–273).

nienia zespół wspierający powstanie projektu: *Teologiczne repozytorium cyfrowe „Theo-logos”* (Zarządzenie nr ROP-0101-55/21). W skład zespołu weszli: ks. dr hab. Adam Kubiś (koordynator naukowy, przewodniczący zespołu), dr Katarzyna Kołakowska (koordynator merytoryczny), mgr Artur Podsiadły (koordynator techniczny), o. mgr Jakub Lasyk OFM (pełnomocnik Rektora KUL ds. cyfryzacji i informatyzacji), Paweł Niedźwiadek (kierownik projektu). Dwudziestego siódmego kwietnia 2022 r. Rektor KUL wydał dokument (nr ROP-0101-86/22) zmieniający poprzednie zarządzenie i tym samym skład zespołu. Na miejsce o. Jakuba Lasyka OFM jako koordynator techniczny został powołany inż. Andrzej Osmałek, natomiast Pawła Niedźwiadka na stanowisku kierowniczym zastąpiła lic. Agnieszka Głąb. Na zakończenie każdego kwartału przewodniczący jest zobligowany do przedstawienia Rektorowi KUL kwartalnego sprawozdania z działalności zespołu.

Do zadań koordynatora naukowego, pełniącego jednocześnie funkcję przewodniczącego zespołu, należy kierowanie pracami podległej mu ekipy¹⁹. W jego gestii znajdują się takie zadania, jak: „(1) wyznaczanie miejsc i terminów spotkań zespołu, (2) prowadzenie posiedzeń zespołu, (3) dokonywanie podziału prac pomiędzy członków zespołu, (4) wyznaczanie kierunków działania zespołu, (5) wnioskowanie o zmiany składu zespołu, (6) określenie szczegółowego trybu pracy zespołu, (7) podpisywanie porozumień w imieniu Rektora pomiędzy autorami i wydawnictwami a Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II na podstawie stosownego pełnomocnictwa”²⁰. Dziewiątego kwietnia 2021 r. Rektor KUL udzielił pełnomocnictwa ks. dr. hab. Adamowi Kubisiowi do zawierania umów między uczelnią a autorami i wydawcami w zakresie przekazania praw do publikowania artykułów naukowych w cyfrowym repozytorium teologicznym²¹.

W myśl zarządzenia Rektora KUL z 20 kwietnia 2021 r. do zadań kierownika projektu Pawła Niedźwiadka należało: „(1) planowanie i monitorowanie pracy bieżącej, (2) opracowanie koncepcji projektu, (3) przygotowywanie wzorów dokumentów, (4) przygotowywanie wniosków grantowych, (5) prace informatyczne (w szczególności instalacja, konfiguracja, testowanie, prace integracyjne i wdrożeniowe), (6) organizowanie spotkań w celu koordynowania wykonania zadań i zbierania informacji o prawidłowości i terminowości zadań wykonanych, (7) opracowanie zasad deponowania pełnych tekstów czasopism, (8) archiwizacja dokumentów projektu, (9) przygotowanie kwartalnego sprawozdania z działalności zespołu”²².

Wraz z otrzymaniem dofinansowania zewnętrznego (grudzień 2021 r.) powołano do istnienia zespół realizujący powstanie repozytorium „*Theo-logos*” w składzie:

¹⁹ Zarządzenie Rektora KUL z dn. 20 kwietnia 2021 r., nr ROP-101/55/21, poz. 207/2021, § 2, pkt 1.

²⁰ Zarządzenie Rektora KUL z dn. 20 kwietnia 2021 r., nr ROP-101/55/21, poz. 207/2021, § 2, pkt 2.

²¹ Znak: ROP-0014-136/21.

²² Zarządzenie Rektora KUL z dn. 20 kwietnia 2021 r., nr ROP-101/55/21, poz. 207/2021, § 3, pkt 2.

ks. dr hab. Adam Kubiś, prof. KUL – pracownik badawczo-dydaktyczny Wydziału Teologii KUL (koordynator naukowy, przewodniczący zespołu); dr Katarzyna Kołakowska – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej KUL (koordynator merytoryczny); mgr Artur Podsiadły – zastępca dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej KUL (koordynator techniczny); mgr inż. Andrzej Osmałek – pracownik Działu Teleinformatycznego KUL (koordynator informatyczny); lic. Agnieszka Głąb z Działu Projektów Akademickich (kierownik projektu), którą zastąpiła w 2022 r. mgr inż. Edyta Kołtun z tej samej jednostki. Na stanowisku deponentów publikacji cyfrowych zatrudniono na początku 2022 r. mgr Agnieszkę Gorczyńską i dr Alenę Androsik, którą następnie zastąpiła dr Olga Dziemian. Na stanowisku specjalisty ds. digitalizacji zatrudniono mgr. Mateusza Wiorkę. W 2023 r. pracę w projekcie rozpoczęła też mgr Małgorzata Prawica. Ponadto w tym samym roku w prace zespołu włączono stażystkę.

Według nowego zarządzenia Rektora KUL do zadań koordynatora merytorycznego, dr Katarzyny Kołakowskiej, należy: „koordynacja działań organizacyjno-zarządczych wynikających z umiejscowienia Zespołu w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL oraz nadzór nad zgodnością procesu tworzenia opisów bibliograficznych z przyjętymi standardami”²³.

W tym samym dokumencie określono zadania koordynatora technicznego, mgr. Artura Podsiadłego: „(1) nadzór nad bieżącą obsługą procesu digitalizacji, *postprocessingu*, wprowadzania obiektów i danych do systemu oraz integracji z innymi narzędziami (systemem bibliotecznym, repozytorium instytucjonalnym); (2) archiwizacja dokumentów projektu; (3) wsparcie przy przygotowaniu kwartalnego sprawozdania z działalności Zespołu (przygotowanie danych statystycznych)”²⁴.

Do zadań koordynatora informatycznego, mgr. inż. Andrzeja Osmałka, należą: „prace informatyczne (w szczególności instalacja, konfiguracja, testowanie, prace integracyjne i wdrożeniowe, obsługa bieżąca strony internetowej repozytorium) oraz analiza zgodności wykonywanych prac informatycznych z rozwiązaniami stosowanymi w Uniwersytecie”²⁵.

Specjalista ds. digitalizacji zajmuje się głównie skanowaniem materiałów papierowych, obórką graficzną plików, przygotowaniem plików prezentacyjnych (cyfrowych) oraz ich nazewnictwem i długotrwałą archiwizacją. W celu uzyskania jak najwyższej jakości plików, wykorzystywano programy: ScanTailor, FastStone Image Viewer, IrfanView 64, służące do obróbki graficznej zeskanowanych książek, a także ABBYY FineReader 14, dzięki któremu powstały wyjściowe pliki PDF z dołączoną warstwą OCR (optyczne rozpoznawanie znaków) z wcześniej przygotowanych plików graficznych. Oprócz digitalizacji publikacji w wersji papierowej do zadań pracownika na tym stanowisku należy również pobieranie plików artykułów udostępnionych przez redakcje czasopism i jeśli zachodzi taka konieczność – ob-

²³ Zarządzenie Rektora KUL z dn. 27 kwietnia 2022 r., nr ROP-0101-86/22, poz. 232/2022, § 4.

²⁴ Zarządzenie Rektora KUL z dn. 27 kwietnia 2022 r., nr ROP-0101-86/22, poz. 232/2022, § 5.

²⁵ Zarządzenie Rektora KUL z dn. 27 kwietnia 2022 r., nr ROP-0101-86/22, poz. 232/2022, § 6.

róbka plików PDF (podział pliku całościowego czasopisma na pliki z artykułami, korekta warstwy OCR).

W gestii deponentów leży przede wszystkim opracowywanie zdigitalizowanych publikacji i udostępnienie ich na platformie repozytorium. Sam proces deponowania obejmuje 18 kroków podzielonych na siedem etapów, na które składają się takie elementy, jak: dwuczęściowy opis publikacji (jej opis fizyczny, dane wydawnicze, opis bibliograficzny; słowa kluczowe, streszczenie, informacja o sponsorach oraz informacje dodatkowe, np. o tłumaczach, autorach streszczeń, aneksach, materiałach graficznych lub języku artykułu inny niż polski); dołączenie publikacji w formacie PDF; całościowe spojrzenie na rekord i zamieszczone w nim treści; wybór i ustawienie konkretnej licencji Creative Commons; nadanie licencji dla potrzeb repozytorium „*Theo-logos*” (jest ona szczególnie istotna w momencie umożliwienia czytelnikom samodzielnego deponowania); przesłanie rekordu do weryfikacji i akceptacji bądź odrzucenia.

Przygotowanie pliku do zdeponowania wymaga wykonania szeregu czynności. Należy zgromadzić niezbędne metadane: tytuły, autorów, streszczenia, nazwę wydawcy, opis bibliograficzny, rok wydania, informacje o licencji, na prawach której dane czasopismo zostanie udostępnione; utworzyć słowa kluczowe, a w razie potrzeby dodać niezbędne uwagi opisowe. Znacząca część działań przygotowawczych we wskazanym zakresie skupiła się na słowach kluczowych. Konieczne było ustalenie metodologii pracy i zasad pozwalających jednocześnie usprawnić pracę deponentów oraz stworzyć możliwie najbardziej przystępny i szeroki zasób haseł zarówno dla użytkowników polskich, jak i zagranicznych.

Publikacje w rekordzie opisywane są słowami kluczowymi pochodzącymi z dwóch pul: autorskiej i deponenckiej. W większości przypadków deponenci tworzą własne słowa kluczowe, gdyż znaczna część artykułów jest ich pozbawiona; do istniejących, gdy jest to zasadne, dodają własne (ten sposób działania odróżnia repozytorium „*Theo-logos*” chociażby od ReKUL²⁶, w którym uwzględnia się wyłącznie autorskie słowa kluczowe). Hasła przedmiotowe dodawane są w co najmniej dwóch wersjach językowych: obligatoryjnie w polskim i angielskim; pozostałe warianty językowe uwzględnia się wówczas, gdy publikacja napisana jest w innym języku niż wskazane, np. niemieckim, francuskim, hiszpańskim czy włoskim, lub gdy zamieści je autor.

Różnorodność form autorskich tych samych haseł skłoniła deponentów do ich ujednolicenia, głównie w zakresie liczby (np. *parafia* → *parafie*), skrótów (np. *A. Bobola* → *Andrzej Bobola*, *bp* → *biskup*) oraz pisowni wielką i małą literą (według *Zasad pisowni słownictwa religijnego*). Nierzadko opisywane tu metadane są rozbudowane, wielocłonowe. W takim przypadku przy możliwości rozbicia kluczy bez naruszenia ich sensu dzieli się je na mniejsze elementy (np. *poszukiwanie i przekazywanie prawdy*

²⁶ ReKUL – Repozytorium Instytucjonalne KUL, repozytorium.kul.pl/home [dostęp: 19 XII 2024 r.], gromadzi dorobek naukowy pracowników uczelni.

→ *poszukiwanie prawdy, przekazywanie prawdy; Uniwersytet, jego natura, funkcje i zadania* → *uniwersytety, natura uniwersytetu, funkcje uniwersytetu, zadania uniwersytetu*).

Tworzeniu opisów metadanych nieustannie towarzyszy konieczność korygowania błędów OCR w kopiowanych tekstach (głównie streszczeniach i tytułach) oraz odręcznego odtwarzania zapisu za pomocą znaków specjalnych w przypadku języków obcych, takich jak hebrajski, aramejski, grecki, arabski, niemiecki, francuski, ukraiński, rosyjski, czeski, słowacki, słoweński. W początkowym etapie prac w rekordzie deponowanej publikacji uwzględniano wszystkie wersje językowe abstraktów zawartych w artykule. Liczne problemy w tym zakresie, takie jak rozstrzelanie tekstu (często nawet na pojedyncze litery), nierozpoznawanie znaków diakrytycznych, zamienianie liter, zniekształcanie zapisu (zarówno w alfabecie łacińskim, jak i innych), pojawianie się znaków i liter nieobecnych w pierwotnym zapisie – znacząco utrudniające i spowalniające proces deponowania – spowodowały konieczność zmodyfikowania przyjętej pierwotnie metodologii pracy: zredukowano liczbę dodawanych streszczeń do dwóch wersji językowych: polskiej i angielskiej (jeśli występuje).

Zdeponowane artykuły przed ich ostateczną akceptacją, tj. udostępnieniem zewnętrznemu odbiorcy, poddawane są dodatkowej weryfikacji przez innego deponenta. Pozwala to z jednej strony wyeliminować ewentualne nieścisłości, pomyłki bądź lapsusy (np. literówki), z drugiej zaś wzbogacić opis o dodatkowe treści, zwiększając tym samym możliwości w zakresie wyszukiwania danej pozycji w repozytorium. Całość domyka czynność zmiany kodów językowych metadanych w rekordach zdeponowanych i zaakceptowanych pozycji.

Udostępnianie publikacji cyfrowych nie jest jedynym zadaniem deponentów. Do kolejnych powinności należy pozyskiwanie plików z artykułami z czasopism, które udostępniły część swoich zbiorów online i w ramach podpisanego z projektem „Theo-logos” porozumienia wyraziły zgodę na ich wykorzystanie w repozytorium. W przypadku braku któregoś z numerów czy tomów czasopisma sprawdza się ich dostępność w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, a w razie konieczności egzemplarze pozyskuje się za pośrednictwem działu wypożyczeń międzybibliotecznych BU KUL. Deponenti prowadzą również bieżące konsultacje w zakresie pojawiających się problemów technicznych oraz rozpatrywania sposobów mających na celu usprawnienie pracy przy deponowaniu publikacji.

Wskazane działania poprzedziły dwa istotne przedsięwzięcia, mające na celu merytoryczne usystematyzowanie i uporządkowanie tego niezwykle obszernego i różnorodnego materiału będącego przedmiotem pracy deponentów. Pierwszym było stworzenie listy czasopism z dziedziny nauk teologicznych, a także nauk o kulturze i religii oraz prawa kanonicznego; umieszczono na niej ponad 500 tytułów. Przygotowany indeks uwzględniał podział periodyków na pozycje naukowe i nienaukowe oraz informacje niezbędne do podpisania porozumień z wydawcami czasopism, tj. dane kontaktowe do redakcji, datę wydania czasopisma, dostępność numerów lub tomów w Internecie (wyszczególniono zakres dostępnych numerów lub tomów, jak

też rodzaj udostępnienia – dostęp otwarty bądź ograniczony – informacje o dostępności w zbiorach BU KUL oraz inne istotne uwagi, np. zmiany tytułów w trakcie wydawania czasopisma). Periodyki oceniono pod względem wartości dla projektu: pierwszeństwo zyskały czasopisma naukowe, częściowo lub w całości niedostępne w formie cyfrowej. Listę podzielono na jednostki usprawniające prace na poszczególnych etapach deponowania. Druga kwestia wiązała się bezpośrednio ze słowami kluczowymi, a ściślej z pracami nad stworzeniem ujednoliconych form słownictwa, pojęć i terminów z dziedziny nauk teologicznych. W tym celu na podstawie deskryptorów Biblioteki Narodowej dr Alena Androsik przygotowała specjalny tezaurus.

Zespół deponentów udostępnia zbiory cyfrowe nie tylko w bazie macierzystej. Na platformie Polona stworzono specjalne struktury pozwalające na publikację skanów powstałych w trakcie realizacji projektu. W odróżnieniu od repozytorium „Theo-logos”, w którym publikowane są odrębne artykuły naukowe, zgodnie ze standardami Biblioteki Narodowej, w Polonie umieszcza się całe numery czasopism w jednym pliku. Metadane udostępnianych obiektów pobiera się z katalogu BN, przy czym do plików tekstowych dodawane są przygotowane wcześniej pliki graficzne okładek lub stron tytułowych. W ten sposób powstała (i jest aktualizowana) dostępna publicznie kolekcja obiektów opublikowanych w ramach projektu.

Innym obszarem, w którym deponenti zaznaczają swoją obecność w projekcie, są działania promocyjne zarówno na rzecz samego repozytorium, jak i obecnych w nim zasobów. Na powstałym w tym celu profilu na Facebooku na bieżąco publikuje się, głównie w postaci różnorodnych grafik (przygotowywanych przez mgr Agnieszkę Gorczyńską), informacje dotyczące zakończonych etapów deponowania czasopism oraz odniesienia do wybranych artykułów. Ponadto opracowano różne warianty logo repozytorium, ilustracje na tło stron internetowych oraz okładki czasopism, które uwzględniano jako część opisu tytułu. Na potrzeby grafik przeznaczonych do mediów społecznościowych oraz samego repozytorium wraz działem digitalizacji BU KUL wykonuje się i obrabia fotografie deponowanych pozycji oraz ich okładek.

Pracownicy na stanowiskach deponentów publikacji cyfrowych oraz specjalisty ds. digitalizacji przeszli liczne szkolenia. Dotyczyły one standardu opisu metadanych DublinCore, oprogramowania DSpace, deskryptorów Biblioteki Narodowej, deponowania na Polonie. Uczestniczyli oni ponadto w szkoleniach organizowanych przez Bibliotekę Narodową pt. *Korzystanie z nowego RCBN i Praca w nowym RCBN*, a także KUL: *Podnoszenie świadomości o niepełnosprawnościach* dla kadry administracyjnej w ramach projektu *KUL – uczelnia bez barier*.

Finansowanie

Zespół tworzący repozytorium otrzymał dofinansowanie w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” (SON; nr umowy: SONP/SP/514107/2021) w kwocie 700 tys. zł, przy czym całkowita wartość omawianego przedsięwzięcia wyniosła 777 920 zł. Realizacja projektu o nazwie: Teologiczne repozytorium dziedzinowe „Theo-logos”, rozpoczęła się 1 grudnia 2021 r. i zakładała umieszczenie

w nim co najmniej 10 tys. publikacji cyfrowych. Finansowanie zakończyło się planowo 30 listopada 2023 r., tj. po dwóch latach.

Wydatki dotyczące projektu można podzielić na trzy kategorie: inwestycyjną, przeznaczoną głównie na infrastrukturę (przede wszystkim dzierżawę serwera); wynagrodzenia; wydatki uzupełniające (np. działania promocyjne). Nie przewidziano środków na opłatę praw autorskich.

Zasoby

Do końca 2023 r. właściciel repozytorium (KUL) podpisał porozumienia z kilkudziesięcioma wydawcami na udostępnienie 37 czasopism oraz jednej serii książkowej. Periodykami tymi są: „Analecta Cracoviensia”, „Colloquia Theologica Ottoniana”, „Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny”, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, „Ełckie Studia Teologiczne”, „Family Forum”, „Liturgia Sacra”, „Lux Veritatis”, „Nowa Polonia Sacra”, „Polonia Sacra”, „Premislia Christiana”, „Roczniki Filozoficzne”, z. 2: *Filozofia moralności, filozofia religii* (1977–2003), „Roczniki Teologiczne”, „Roczniki Teologiczne Warszawsko-Praskie”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Scripta Biblica et Orientalia”, „Scriptura Sacra”, „Siedleckie Studia Teologiczne”, „Studia Bydgoskie”, „Studia Diecezji Radomskiej”, „Studia Ełckie”, „Studia Gdańskie”, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeszkie”, „Studia Oecumenica”, „Studia Paradyskie”, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, „Sosnowickie Studia Teologiczne”, „Szczecińskie Studia Kościelne”, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, „Tarnowskie Studia Teologiczne”, „The Biblical Annals”, „The Person and the Challenges”, „Theological Research”, „Verbum Vitae”, „Veritati et Caritati”, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”. Serią książkową indeksowaną w bazie jest „Biblioteka Mariologiczna” Polskiego Towarzystwa Mariologicznego. Skupienie się w głównej mierze na czasopismach naukowych podyktowane jest faktem, że należą one do podstawowych narzędzi służących do oceny i komunikowania nowych wyników badawczych.

Powyższy wykaz ujawnia następujące ośrodki teologiczne: Kraków (sześć tytułów), Lublin (sześć), Opole (pięć), Ełk (trzy), Częstochowa (trzy), Szczecin (dwa), Bydgoszcz (jeden), Gdańsk (jeden), Katowice (jeden), Koszalin wraz z Kołobrzegiem (jeden), Paradyż (jeden), Poznań (jeden), Przemyśl (jeden), Radom (jeden), Siedlce (jeden), Sosnowiec (jeden), Tarnów (jeden), Warszawa (jeden) oraz Wrocław (jeden). Odzwierciedla on jedno ze wspomnianych już wcześniej założeń twórców repozytorium, jakim jest archiwizacja i udostępnienie czasopism z ośrodków znanych i cenionych na równi z mniejszymi i lokalnymi. Te ostatnie, ponosząc spore nakłady finansowe na bieżące wydawanie czasopism, nie dysponują już zasadniczo budżetem dającym możliwość digitalizacji numerów archiwalnych.

Repozytorium „Theo-logos” gromadzi różne rodzaje czasopism. W ramach ich omówienia ujawniono też strategię wyboru periodyków indeksowanych na wskazanej platformie. Ważną częścią zasobów są i będą pozycje znane i znaczące w naukowym środowisku teologicznym, jednak nieposiadające w dalszym ciągu wersji

cyfrowej. Należy do nich m.in. kwartalnik „*Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny*” ukazujący się od 1981 r. oraz „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” wydawane od 1949 r.²⁷

„*Theo-logos*” jest szansą na zaistnienie w sieci czasopism już zamkniętych oraz niedostępnych w wersji cyfrowej. Dotyczy to sytuacji, gdy periodyk zakończył swoją działalność wydawniczą, przestała istnieć redakcja lub wydawca dążący do jego digitalizacji i udostępnienia w formule *open access*. Przykładem są „*Szczecińskie Studia Kościelne*” istniejące w latach 1991–2000 oraz periodyk „*Veritati et Caritati*” wydawany przez Wyższy Instytut Teologiczny w Częstochowie w latach 2013–2019. Zadaniem projektu jest również udostępnianie w wersji pełnotekstowej zawartości czasopism już zamkniętych, choć zarchiwizowanych i dostępnych w sieci, takich jak choćby rocznik Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie „*Theological Research. A Journal of Systematic Theology*” (2013–2020) lub ełckie czasopismo „*Lux Veritatis*” wydane tylko w jednym numerze w 1999 r.

Kolejną grupę czasopism deponowanych w „*Theo-logos*” stanowią periodyki obecnie istniejące, lecz o wąskim gronie odbiorców. Powstają w małych ośrodkach naukowych i są niedostępne w wersji pełnotekstowej w Internecie. Za przykład mogą służyć szczecińskie „*Colloquia Theologica Ottoniana*” powstałe w 2001 r., do tej pory dostępne online jedynie częściowo: numery od 2013 r. na stronie czasopisma, a w Bazie Czasopism Humanistycznych (BazHum) od 2008 do 2016 r. Na platformie „*Theo-logos*” czasopismo to udostępniono w całości (2001–2022), podobnie jak „*Premislię Christianę*” ukazującą się od 1987 r. staraniem małego lokalnego ośrodka naukowego (Instytutu Teologicznego oraz Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu). Dotychczas ukazało się 20 tomów, z czego ostatni w roku 2022/2023. Od momentu powstania periodyku do dziś opublikowano w nim 484 artykuły. Dotychczas online udostępniono zaledwie cztery ostatnie numery (jako pliki całościowe, bez podziału na poszczególne publikacje). Dzięki

²⁷ Czasopismo „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” powstało w 1949 r. Po ponad 40 latach zmieniły w 1991 r. nazwę na „*Roczniki Teologiczne*”, a w 2009 r. podzieliły się na kilka tytułów: „*Roczniki Biblijne*” (2009–2010; ISSN 2080-8518), potem „*The Biblical Annals*” (od 2011 r.; ISSN 2083-2222), „*Roczniki Historii Kościoła*”, „*Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne*”, „*Roczniki Nauk o Rodzinie*”, „*Roczniki Pastoralno-Katechetyczne*”, „*Roczniki Teologii Dogmatycznej*”, „*Roczniki Teologii Duchowości*”, „*Roczniki Teologii Ekumenicznej*”, „*Roczniki Teologii Fundamentalnej i Religiologii*”, „*Roczniki Teologii Moralnej*”. W 2014 r. czasopismo powróciło do jednego wspólnego tytułu „*Roczniki Teologiczne*”, ukazując się każdego miesiąca w postaci tematycznych numerów poświęconych następującym specjalizacjom teologicznym: homiletyce, teologii dogmatycznej, teologii moralnej, historii Kościoła i patrystyce, teologii duchowości, teologii pastoralnej, ekumenizmowi, liturgice, teologii fundamentalnej i religiologii, katechetyce, teologii rodziny, pracy socjalnej. Obecnie (od 2023 r.) czasopismo jest kwartalnikiem.

współpracy z „Theo-logos” wszystkie numery zostały zdigitalizowane, udostępnione w repozytorium oraz przekazane redakcji. Wskazany sposób działania wynika z treści zawartych porozumień; w przypadku każdego czasopisma pracownicy odpowiedzialni za deponowanie zobowiązani są do nieodpłatnego przekazania redakcji periodyku jego cyfrowej wersji.

Inny przypadek stanowi krakowska „Polonia Sacra”. Początkowo, w latach 1918–1921, wydawał ją Uniwersytet Jagielloński. W okresie międzywojennym wychodziła pod zmienioną nazwą „Nowa Polonia Sacra”. Pod wskazanym tytułem UJ wydał tylko trzy numery (1926, 1929 i 1939). W 1948 r. wydawanie czasopisma wznowiono po raz trzeci, również przez UJ, jednakże pod jeszcze innym tytułem: „Polonia Sacra. Kwartalnik Teologiczny”. W tej odsłonie wydano jedynie sześć roczników (1948–1954), bez zachowania ciągłości numeracji z wcześniejszej wersji. W latach 1954–1958 nastąpiło czwarte wznowienie, tym razem przez Akademię Teologii Katolickiej w Warszawie, pt. „Polonia Sacra. Kwartalnik Kanoniczno-Historyczny”. W tym przypadku zachowano ciągłość numeracji. W 1958 r. czasopismo to przekształciło się ponownie, przybierając kolejny nowy tytuł: „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Kanoniczny”²⁸. W 1997 r. po raz piąty wznowiono je pod pierwotnym tytułem „Polonia Sacra”. Wydawała je Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, a następnie Papieski Uniwersytet Jana Pawła II w Krakowie, spadkobierca tradycji Wydziału Teologicznego UJ. Wydawca udostępniał online jedynie numery od roku 2012. Dzięki współpracy z „Theo-logos” zdigitalizowano je wszystkie i umieszczono w repozytorium w otwartym dostępie.

Baza indeksuje także czasopisma całościowo dostępne online (zasadniczo na stronach internetowych danego periodyku). Przykładem może tu być chociażby „The Person and the Challenges”, „The Biblical Annals” czy „Verbum Vitae”. Takie działanie może rodzić zasadne pytanie o słuszność włączenia do repozytorium takich czasopism. Zgromadzenie w jednym miejscu wielu różnych periodyków teologicznych ma jednak swoje praktyczne uzasadnienie: pozwala na budowanie i wzbogacanie zasobów polskiej bibliografii teologicznej przy jednoczesnym ułatwieniu użytkownikom dostępu do tworzących ją publikacji oraz wyszukiwania pożądaných treści pełnotekstowych.

Repozytorium „Theo-logos” gromadzi nie tylko druki ciągłe, ale i druki zwarte. Należą do nich monografie (sześć publikacji, w tym książki z serii „Biblioteki Szkoły DABAR” – trzy pozycje), a także prace zbiorowe, trzy książki pamiątkowe oraz prace ukazujące się w ramach serii „Biblioteka Mariologiczna” Polskiego Towarzystwa Mariologicznego (25 tomów zawierających łącznie 434 publikacje).

²⁸ Periodyk ten istnieje do dziś. Do 2011 r. czasopismo ukazywało dwa razy w roku w dwóch łączonych numerach (nr 1–2 oraz nr 3–4). Od 2012 r., ze względu na duże zainteresowanie autorów, zmieniono częstotliwość jego wydawania z półrocznej na kwartalną. BazHum udostępnia numery od 1958 do 2016 r.

Aplikacja

Do obsługi platformy „Theo-logos” zastosowano DSpace – darmowe oprogramowanie typowe do tworzenia repozytoriów w formule *open access*; obecnie jest to najpopularniejsze repozytorium naukowe na świecie²⁹. Aplikacja umożliwia wyszukiwanie za pomocą takich metadanych, jak: imię i nazwisko autora (autorów), tytuł publikacji, streszczenie oraz słowa kluczowe.

Strategia rozwoju

W przyszłości niezbędna będzie aktualizacja aplikacji z wersji 6 do wersji 7³⁰. Zmiana ta umożliwi przeszukiwanie treści publikacji dostępnych w bazie w formie plików PDF. Ograniczeniem wersji 6 jest konieczność deponowania publikacji jedynie w formie pełnotekstowej. Niemożność wprowadzania samych opisów bibliograficznych (bez plików) przeszkodziła w zakładanej u początków projektu (2020–2021) integracji bazy „Theo-logos” z Elektroniczną Bibliografią Nauk Teologicznych (EBNT) (korzystającej z systemu Koha). Rozwiązaniem jest *upgrade* programu DSpace do wersji 7. Właściciel EBNT, Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”, wyraża gotowość nieodpłatnego przekazania swoich zasobów w celu takiej integracji. Wprowadzenie wersji 7 umożliwi także indeksowanie w bazie czasopism, które wydawane są na licencji uniemożliwiającej indeksowanie pełnotekstowe. W tym przypadku dostęp do publikacji, również wydawanych w formule *open access*, będzie możliwy poprzez umieszczenie numerów DOI w opisie metadanych danej publikacji³¹. Z pewnością niezwykle istotna dla rozwoju bazy byłaby możliwość linkowania zasobów bazy „Theo-logos” z rekordami bibliograficznymi dostępnymi w katalogu online Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, który współtworzy połączone katalogi Biblioteki Narodowej. Bez wątpienia takie powiązanie danych znacznie zwiększyłoby rozpowszechnienie publikacji teologicznych i ich dostępność dla wszystkich użytkowników połączonych katalogów BN.

²⁹ Według rocznego raportu za lata 2023–2024 DSpace mógł się poszczycić 3207 instalacjami.

³⁰ Wiosną 2021 r. odbyła się premiera wersji DSpace 7, z kolei 21 czerwca 2024 r. udostępniono DSpace 8. Aplikacja DSpace 6 obsługująca bazę „Theo-logos” została zaktualizowana do wersji 7 we wrześniu 2024 r. przez firmę PCD Academia.

³¹ Takimi czasopismami są m.in. periodyki teologiczne wydawane przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu: „Biblica et Patristica Thorunensia”, „Scientia et Fides” oraz „Teologia i Człowiek”.

Bibliografia

Źródła drukowane:

- Archutowski J., *Polska bibliografia biblijna. Od 1900–1930 r.*, zebrana przez Koło Biblistów U. U. J., Kraków 1932.
- Figiel J., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2011–2012*, „Vox Patrum” 58 (2012), s. 373–418.
- Figiel J., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2013*, „Vox Patrum” 61 (2014), s. 613–643.
- Figiel J., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2014*, „Vox Patrum” 63 (2015), s. 583–617.
- Figiel J., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2015–2016*, „Vox Patrum” 68 (2017), s. 715–789.
- Grzybek S., Czerwień H., Panasiuk B., *Polska bibliografia biblijna za lata 1931/1965*, Warszawa 1968; *Polska bibliografia biblijna adnotowana za lata 1964–68*, red. J. Frankowski, Warszawa 1971.
- Longosz S., Naumowicz J., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2009–2010*, „Vox Patrum” 56 (2011), s. 717–770.
- Ostański P., *Bibliografia biblistyki polskiej 1945–1999*, t. 1–2, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 1, Poznań 2002.
- Ostański P., *Bibliografia biblistyki polskiej 2000–2009*, t. 3–4, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 2, Poznań 2010.
- Ostański P., *Bibliografia biblistyki polskiej 2010–2013/2014*, t. 5, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 3, Poznań 2015.
- Ostański P., *Bibliografia biblistyki polskiej 2014–2017*, t. 6, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 4, Poznań 2018.
- Ostański P., *Bibliografia biblistyki polskiej 2014–2017*, t. 6, Series Bibliographica. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny 4, Poznań 2020.
- Pawlak A., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2022. Z uzupełnieniami za rok 2021*, „Vox Patrum” 86 (2023), s. 189–218.
- Pawlak A., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2023. Z uzupełnieniami za rok 2022*, „Vox Patrum” 90 (2024), s. 239–264.
- Stawiszyński W., *Bibliografia patrystyczna 1901–2016. Polskie tłumaczenia tekstów starochrześcijańskich pierwszego tysiąclecia*, wyd. 3 rozszerzone, popr. i zmienione, Tyniec–Kraków 2017.
- Stawiszyński W., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2017–2019*, „Vox Patrum” 74 (2020), s. 231–306.

Stawiszyński W., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2020*, „Vox Patrum” 78 (2021), s. 517–546.

Stawiszyński W., *Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2021. Z uzupełnieniami za rok 2020*, „Vox Patrum” 82 (2022), s. 381–402.

Zarządzenie Rektora KUL z dn. 20 kwietnia 2021 r., nr ROP-101/55/21, poz. 207/2021.

Zarządzenie Rektora KUL z dn. 27 kwietnia 2022 r., nr ROP-0101-86/22, poz. 232/2022.

Źródła internetowe:

Atla Religion Database, atla.com/research-tool/atla-religion-database [dostęp: 19 XII 2024 r.].

AtlaSerials, atla.com/research-tool/atlas [dostęp: 19 XII 2024 r.].

AtlaSerials PLUS, atla.com/research-tool/atlas-plus [dostęp: 19 XII 2024 r.].

Bibliografia Liturgiczna Online, alcuinus.org [dostęp: 19 XII 2024 r.].

Polska Bibliografia Liturgiczna, liturgista.pl [dostęp: 19 XII 2024 r.].

Polska Bibliografia Teologicznoduchowa, duchowoscwpolsce.pl [dostęp: 19 XII 2024 r.].

Repozytorium Instytucjonalne KUL, repozytorium.kul.pl/home [dostęp: 19 XII 2024 r.].

Opracowania:

Kowal M., Sorokowski P., Kulczycki E., Żelaźniewicz A., *The Impact of Geographical Bias when Judging Scientific Studies*, „Scientometrics” 127 (2022), s. 265–273.

Teologiczne repozytorium cyfrowe „Theo-logos” (2020–2023)

Abstrakt

Artykuł przedstawia genezę, cel i realizację projektu „Theo-logos”, czyli teologicznego repozytorium cyfrowego tworzego do 2020 r. przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Omówiono polskie teologiczne bazy bibliograficzne i pełnotekstowe, wskazując na tym tle na celowość powstania kolejnej bazy pełnotekstowej. Przedstawiono następnie inicjatorów projektu „Theo-logos”, cele i zakres tematyczny powstającej bazy. W kolejnych krokach wyjaśniono znaczenie greckiej nazwy „Theo-logos”, wymieniono wykonawców, zespół projektowy, omówiono zakres obowiązków pracowników, finansowanie, zasoby (stan na koniec 2023 r.), aplikację DSpace obsługującą bazę oraz strategię rozwoju.

Słowa kluczowe: polska bibliografia teologiczna, teologia polska, repozytorium „Theo-logos”, Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”

Theological Digital Repository “Theo-logos” (2020–2023)

Abstract

The article presents the genesis, purpose and implementation of the “Theo-logos” project, a theological digital repository created by the John Paul II Catholic University of Lublin until 2020. The Polish theological bibliographic and full-text databases are discussed, indicating the advisability of creating another full-text database. Then, the initiators of the “Theo-logos” project, the goals and the thematic scope of the database being created are presented. The next steps explain the meaning of the Greek name “Theo-logos”, list the contractors, the project team, discuss the scope of employee responsibilities, financing, resources (as of the end of 2023), the DSpace application supporting the database, and the development strategy.

Keywords: Polish theological bibliography, Polish theology, “Theo-logos” repository, Federation of Church Libraries “Fides”